

Den nye skolereforms betydning for pædagogernes arbejde i praksis

Laura Anne Jacobsen: 20132191

Læring og forandringsprocesser 10. semester 2015

Institut for Læring og Filosofi ved Aalborg Universitet København

Anslag: 10.843

Abstract

Denne artikel omhandler de forandringer som den nye folkeskolereform har medført i pædagogernes arbejde. Med udgangspunkt i kvalitative interviews lavet med tre forskellige pædagoger, vil jeg ved brug af Axel Honneth og Rasmus Willigs teorier om anerkendelse og umyndiggørelse fremvise hvilke umyndiggørelsesprocesser pædagogerne gennem deres arbejde i folkeskolen bliver udsat for, samt hvordan det påvirker dem.

Indledning:

Pædagogerne har i den seneste tid gennemgået, store forandringer i deres arbejde på de danske folkeskoler. I sommeren 2014, blev den nye folkeskole reform implementeret og i den forbindelse skal pædagogerne nu i et endnu større omfang en tidligere være en del af arbejdet på skolerne landet over. Pædagoger og lærere skal med folkeskolereformen, nu i langt højere grad arbejde sammen om skoledagen, hvilket stiller nye krav til pædagogerne (Pædagog – Undervisningsministeriet, d. 13/4 2015). De længere skoledage indebærer at børnene ikke længere bruger den samme tid i sfo'er og klubberne, og mange forældre vælger at melde deres børn ud af fritidstilbuddene, der fører til at der ikke er de samme muligheder for pædagogiske aktiviteter med børnene efter skoletid, hvilket påvirker det pædagogiske arbejde (Legetimer i landets sfo'er bliver dyrere – Politiken.dk d.19/5 2015). Derudover har mange pædagoger efter indførelsen af reformen givet udtryk for, at de ikke føler sig 'klædt ordentligt på' til at skulle varetage nogle af de nye arbejdsopgaver. (Børn&Unge – 2015/02 – pædagoger om skolereform. Vi er stadig langt fra målet. D. 13/4 2015).

Det øgede arbejde i folkeskolen kan for nogle pædagoger, medføre en usikkerhed omkring hvilken rolle de skal varetage samt hvad de fagligt kan byde ind med i arbejdet (Pædagog – og ikke minilærer UCC, d. 18/5 2015). Dette kan blandt andet skyldes at flere oplever at deres faglige kompetencer ikke bliver brugt, men at de i stedet bliver brugt som underviserer i skolen, hvor de varetager undervisning de ikke er uddannet til. Ifølge Liselotte Thomsen, der er formand for BUPL Nordjylland, er dette et problem, og hun appellerer til at skolelederne lader hver med at bruge pædagoger som lærere, når nu det er noget andet som pædagogerne har kompetencerne til (BUPL: skoler presser pædagoger til at undervise – folkeskolen.dk, d.18/5 2015).

En rapport udarbejdet af BUPL vedrørende de centrale udfordringer i folkeskolen netop nu, belyser at der er et behov for klare målsætninger om, hvad pædagogernes rolle i folkeskolen er, og Allan Baumann der er medlem af BUPL's forretningsudvalg understreger at der er vigtigt at få skrevet den pædagogiske opgave ind i folkeskoleloven så pædagogerne derved oplever anerkendelse af deres arbejde (Børn&Unge – 2013/04 – pædagoger i skolen: Skoleskemaer blokerer for nytænkning, d. 27/4 2015). Det er ud fra ovenstående tydeliggjort at pædagogerne nu skal forholde sig til flere og anderledes arbejdsopgaver end dem de tidligere har været vandt til, og det er på baggrund af disse forandringer at jeg ønsker at undersøge hvordan disse påvirker deres daglige arbejde i den danske folkeskole.

Problemformulering:

Hvordan påvirker den nye folkeskolereform pædagogerne og deres arbejde, og hvilke ændringer i arbejdet, kan forstås som umyndiggørelsesprocesser?

Analyse:

Umyndiggørelsesprocesser kan ifølge Willig karakteriseres som processer, der får flere personer til at frygte repressalier i form af sanktioner. Ydermere kan sådanne processer defineres som en række handlinger eller forandringer, der frembringer ændringer af en eller en gruppes fornemmelse af at være myndig, altså en fornemmelse af ikke længere at være i stand til at ytre sig kritisk og dermed mister sin medindflydelse og mulighed for at træffe valg på baggrund af sine kritiske overvejelser

(Willig 2009). Der findes mange forskellige umyndiggørelsesprocesser, der hver især fører til en afmontering eller total fjernelse af evnen til at kritisere, og det er nogle af disse jeg med afsæt i min empiri vil forsøge at fremskrive.

Willig beskriver at mange af de umyndiggørelsesprocesser, der finder sted ved første øjekast virke harmløse, også for pædagogerne selv. Dette kan i eksempelvis ses hos AC, hvis primære arbejdsopgave er blevet at tage telefonen og sørger for at børnene bliver sendt rettidigt hjem fra sfo'en. Denne arbejdsopgave har hun af godhjertede oversager fået tildelt af sine kollegaer for at skåne hende, grundet hendes mange arbejdstimer i skolen. Som hun selv beskriver det fungerer hun for det mest som en 'runner', der sikre at de andre pædagoger kan gøre deres arbejde (Bilag 6, linje 98ff). Her kan man argumentere for at der er tale om en umyndiggørelsesproces, der for AC opfattes som værende frihedsgivende, selv om den i virkeligheden er undertrykkende, da hun ikke får muligheden for at udføre det pædagogiske arbejde.

Umyndiggørelsesprocesserne fremstår ikke nødvendigvis særligt tydelige, og det er først når de fremanalyseres og sættes side om side, at disse virkelige karakteregenskaber træder frem – at de bliver så tydelige, at det er muligt at ændre dem. Altså er det ofte sammensætningen og intensiteten af umyndiggørelsesprocesserne, der afgør graden af den umyndiggørende effekt (Willig 2009, p.52f). Derfor skal dykke nærmere ned i de forandringer af pædagogernes arbejdsopgaver som reformen har medført.

Mange af de følgende umyndiggørelsesprocesser kan ses som et resultat af de omstruktureringer, den offentlige sektor har gennemgået de sidste årtier. Den nye skolereform, kan ses som et resultat af den New public management tendens, der siden 80'erne og 90'erne har været udbredt i den offentlige sektor. Særligt er pædagogerne blevet ramt af et stigende dokumentationspres i forbindelse med reformen, hvilket medfører at arbejdsbyrden er blevet større, hvilket antallet af statusrapporter lige såvel gør (Bilag 5, linje 591ff). Derudover medfører den stigende dokumentation, at de bliver nødt til at bruge noget af undervisningstiden på at udfylde det. Sådanne administrative arbejdsopgaver medfører at pædagogerne føler sig kigget hen over skulderen, samtidig med at de tager tiden for kernearbejdet og forhindrer pædagoger i at gøre det faglige arbejde de er ansat til. Dokumentationskrav kan dermed ses som en form for kvalitetskontrol af det arbejde pædagogerne udfører.

Pædagogerne underviser alene i skolerne

En af de største forandringer som den nye skolereform har medført i pædagogernes arbejde, at de nu selv får ansvaret for undervisningsopgaver i skolen. Dog oplever flere at blive brugt som vikarer for lærerne i undervisningen, hvilket de ikke mener, at de har de faglige kompetencer til. AC der arbejder som støtte pædagog i undervisningen udtaler om dette:

”Altså det er en enorm falliterklæring, altså for mig fordi det er jo ikke det jeg er uddannet til, og det er enormt hårdt at bruge min ressourcer forkert. Jeg brude jo sidde og arbejde med de sociale relationer i klassen (...)” (Bilag 6, linje 93f).

AC syntes selv at hun gør et stort pædagogisk arbejde, men hun oplever desværre at det er undervisningsdelen der fylder mest i hendes arbejde på nuværende tidspunkt, og det syntes hun er en kedelig udvikling (Bilag 6, linje 189ff). Tom der er tidligere pædagogisk leder på en sfo fortæller at det ifølge ham ikke er undervisningsdelen som pædagogerne er gode til, men i stedet at skruer på de sociale kompetencer (Bilag 3 linje 68ff). Denne umyndiggørelsesproces medfører at pædagogerne ikke længere har de samme muligheder for at udføre kerneopgaverne i deres arbejde, hvilket fører til at de føler sig utilstrækkelige og til tider som en falliterklæring, da de ikke kan leve op til de nye arbejdsopgaver, som reformen har medført.

Konstante ændringer i skemaerne

En af de udfordringer, der har ramt pædagogerne er skemalægningen af deres arbejdstimer. Grundet de længere skoledage, skal lærerne nu undervise i flere timer end tidligere, og flere steder oplever man, at det er umuligt for lærerne at dække alle timerne ind. Derfor bliver skemaerne i stedet fyldt ud af pædagoger, hvilket sammen med de andre tilknyttede arbejdsopgaver medfører at arbejdsdagene kan variere meget, og ugerne kan komme til at rumme alt lige fra 32 til 50 arbejdstimer (Bilag 5, linje 483f). Dette medfører at det nogle uger kan være svært at få ugerne til at hænge sammen, da skemaerne kan veksle fra time til time, og det bryder dermed også med de daglige rutiner, som pædagogerne oplever bliver nedbrudt og forsvinder. Ifølge Willig er det netop rutinerne, der er med til at skabe sikkerhed i arbejdet, da pædagogerne ved at de fungerer. Når rutinerne nedbrydes forsvinder stabiliteten og dermed sikkerheden til at kritisere (Willig 2009, p.66). Eftersom rutinerne udgør selve hjertet i den pædagogiske faglighed, bliver dette angreb på

fagligheden også et angreb på professionen, og altså også et angreb på fundamentet for at kunne kritisere (Ibid).

Disse konstante forventninger om at pædagogerne skal være omstillingsparate og klar til at påtage sig nye uventede arbejdsopgaver hver dag, fører til at arbejdspladsen aldrig opleves som stabil. De velfungerende arbejdsopgaver laves om, så de kommer til at virke uhensigtsmæssige hvilket kan føre til at simple arbejdsopgaver kommer til at virke uoverskuelige. Mange har svært ved at skabe et overblik over hvilke forventninger der er til dem (Willig 2009, p.64). Om omstillingsparathed skriver Willig at ideen ikke er, som man skulle tro, at kritikken følger omstillingen og retter ind efter nye faglige fundament, men derimod at den helt forsvinder. Dette skyldes at den nye faglighed aldrig når at etablere sig, før det igen er på tide at stille om, dette både i form af de daglige ændringer, men også i forhold til reformændringer (Ibid:67).

Afrunding:

Selvom man kan argumentere for at pædagogerne på et samfundsmæssige plan bliver anerkendt for deres kompetencer, i og med de i har fået en større rolle i folkeskolen, oplever de ikke denne anerkendelse i deres arbejde i praksis. De har ikke længere de samme muligheder for at udføre, de pædagogiske kerneopgaver hvilket medfører at de mister meningen med deres arbejde. Flere af pædagogerne har forsøgt at råbe op overfor deres ledelse, men gentagende gange oplever de ikke at blive lyttet til. Denne manglende anerkendelse af deres pædagogiske arbejde, kan ifølge Honneth i sidste ende medføre psykiske krænkelser af individet, da det opleves som en negativ holdning over for pædagogernes sociale værdi. Da pædagogerne på uretfærdigvis ikke oplever sociale anerkendelse af deres præstationer, kan det i Honneths optik medføre et psykisk tomrum i personligheden, der kan udløse negative følelsesreaktioner i form af skam og indignation, hvilket fører til at stadig flere pædagoger vælger at forlade arbejde i skoleregi, samtidig med at stadig flere bliver sygemeldt med stress.

Litteratur:

Honneth, A. 2006. *Kamp om anerkendelse*. (1. udgave, 3. oplag).
Hans Reitzels Forlag

Willig, R. 2009. *Umyndiggørelse*. (1. udgave, 4. oplag).
Hans Reitzels Forlag

Pædagog – Undervisningsministeriet d. 13/4 2015: <http://www.uvm.dk/Den-nye-folkeskole/For-dig-som/Paedagog>

Forskning, Børn & Unge, nr 18. april 2013, bupl.dk. Pædagoger i skole og fritid.
<http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/2014/Juni/140611%20miniguide%20reform.pdf>

Legetimer i landets sfo'er bliver dyrere – Politiken.dk d.19/5 2015
<http://politiken.dk/indland/ECE2511875/legetimer-i-landets-sfoer-bliver-dyrere/>

Børn&Unge – 2013/04 – pædagoger i skolen: Skoleskemaer blokerer for nytænkning, d. 27/4 2015.
<http://www.bu-pl.dk/internet/boernogunge.nsf/0/1020BADAFD95AE4FC1257B18004B9AE5?openDocument>

Børn&Unge – 2015/02 – pædagoger om skolereform. Vi er stadig langt fra målet. D. 13/4 2015.
<http://www.bu-pl.dk/internet/BoernOgUnge.nsf/0/594D4617B5329CC3C1257DDD003C3A96?openDocument>

Pædagog - og ikke minilærer UCC d.18/5 2015: <https://ucc.dk/magasin/nr-13-januar-2015/paedagog-og-ikke-minilaerer>

Børn&Unge – 2013/04 – pædagoger i skolen: Skoleskemaer blokerer for nytænkning, d. 27/4 2015.
<http://www.bu-pl.dk/internet/boernogunge.nsf/0/1020BADAFD95AE4FC1257B18004B9AE5?openDocument>